

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 977509/1

בבית הדין הרבני האזורי ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב א' אהרן כץ, הרב שלמה שפירא, הרב שלמה שטסמן

המבקש: הנהלת בתי הדין מנהל אגף בירור יהדות

נגד

המשיבים: האם [פ'], הבת [ל'] והבן [נ'] (באמצעות הוריהם [פ'] ו[ש'])
היועץ המשפטי לממשלה

הנדון: שלילת יהדות

פסק דין

א) הופיעו בפנינו המשיבה [פ'] בלוויית בעלה [ש'], שהוא והיא האפוטרופוסים הטבעיים של שני ילדיהם – [ל'] ו[נ'], שזומנו לדיון בבקשה לבירור יהדות המשיבה ויהדות ילדיה.

היוהמ"ש לממשלה, אשר זומן אף הוא לדיון נוכח עיסוקו בעניינם של קטינים, בחר שלא לשלוח נציג מטעמו.

הורי המשיבה [ש'] ו[ל'] נישאו בבריה"מ בשנת 1978. ההורים נישאו נישואים אזרחיים, שאם לא כן לא הייתה ל[ל'] – אם המבקשת (שלא הייתה רשומה כיהודייה, וכדלהלן) – זכאות לעלות לארץ.

אם המשיבה [ל'] בת [נ'] ו[א'] רשומה במרשם האוכלוסין: לאום – רוסי, דת – ללא דת. המשיבה נולדה בארץ בשנת 1981 ורשומה במרשם האוכלוסין כאמה: לאום – רוסי, דת – ללא דת.

בשנת 1983 עזבו הורי המשיבה, עם המשיבה, את הארץ ועברו לגור באוסטריה. לדברי המשיבה, אמה התגיירה בארץ בקריית ים (טרם לידתה). המשיבה הודתה שאין היא יודעת אצל מי התגיירה אמה ואין לה כל תעודות המוכיחות את הגיור הנטען. הטענה עצמה מעלה תהייה: מאחר שהוריה היו נשואים – מדוע נזקקה האם לגיור?

לפני בית הדין הוצגה תעודת לידה של המשיבה – ילידת כ"ו באלול תשמ"א 25.9.1981 ובה רשום: לאום – יהודי, דת – יהודי. לא ברור על סמך מה נרשמו רישומים אלה, אך כפי העולה מהאמור הם סותרים לרשום במרשם האוכלוסין.

המשיבה שבה והגיעה ארצה בשנת 1999 כדי להינשא לא.. המשיבה הופיעה לפני בית הדין בחיפה והציגה אישור מהרב חיים אייזנברג שבו נכתב:

"אני החתום מטה, הרב הראשי דק"ק וינה אוסטריה, מצהיר בזה על סמך עדויות שנגבו על ידי כי מרת [פ'] הינה יהודייה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

היא נולדה בחיפה בתאריך 25 לספטמבר 1981.

היא שוהה בווינה משנת 1983 ומאז הנ"ל לא באה בכרית נישואין.

לכן מבחינת ההלכה אין עיכוב לרשום אותה לנישואין ולערוך לה חופה וקידושין כדת משה וישראל.

בתעודה זו לא רשום על פי אלו ממצאים הגיע הרב הנ"ל למסקנה זו (מלבד האמירה הלאקונית "על סמך עדויות שנגבו על ידי" – אמירה שיש לציין כי היא, כמו רוב המצוטט לעיל, חלק מהתבנית של המסמך ועל גביה הושלמו בכתב יד רק שמה של המשיבה, שם העיר חיפה והתאריכים).

בה' בטבת תש"ס (14.12.1999) הוציא בית הדין בחיפה את פסה"ד דלהלן:

"לאחר שמיעת דברי הצדדים ועיון במסמכים שהציגו המבקשים, בית הדין מחליט כי המבקשים הינם יהודים ורווקים ורשאים להינשא כדמו".

אין ספק שהחלטה זו ניתנה על יסוד מכתבו של הרב אייזנברג שבאותה עת היה נאמן על הרבנות הראשית לתת אישורים לגבי קביעת יהדות. ביה"ד לא בדק את יהדותה לגופה וכמובן לא בדק את הרישום במרשם האוכלוסין.

על פי פסק דין זה נישאה המשיבה לא.. המשיבה התגרשה מהנ"ל בתשרי תשס"ג (9/2002). אין ספק כי בעת הגירושין לא נבדקה יהדותה של המשיבה מפני שביה"ד סמך על פסה"ד שניתן לפני נישואיה.

המשיבה שבה להתגורר באוסטריה (עוד לפני הגירושין).

ב) המשיבה ביקשה להינשא בשנית בארץ ועל כן הציגה תעודת פנויה ואישור יהדות הנושא את התאריך כ"ו בתמוז תשע"ג והחתום – גם הפעם – בידי הרב אייזנברג הנ"ל. באישור היהדות נכתב כדלהלן:

"הריני מאשר כי הגב' [פ'] P.

אשר נולדה בישראל ב' 25.8.1981, בעלת דרכון אוסטרי מס' ...

חברה בקהילה היהודית בווינה והינה יהודייה מלידה. גם שני הוריה יהודים מלידה."

על פי תעודה זו נישאה המשיבה ל[ש] בכ"ו בכסלו תשע"ד (28.11.2013). מנישואין אלה נולדו למשיבה שני ילדים. המשיבה קיבלה תעודת נישואין שמספרה ... אך כיוון שהמשיבה רשומה כמרשם האוכלוסין כאינה יהודייה סירב משרד הפנים לרשום אותה כנשואה על פי תעודה זו, שכן (גם) על פי החוק אין אפשרות לערוך נישואין בין יהודי לנוכרייה.

המשיבה הופיעה בביה"ד הרבני בחיפה. בהופעתה בביה"ד לא הביאה ראיה כלשהי המאששת את יהדותה. לטענתה, אם אין היא יהודייה, כיצד זה השיאו אותה פעמיים וערכו לה גירושין בפעם הראשונה. ביה"ד הבהיר כי כל הנ"ל נעשה על סמך פסה"ד שניתן בביה"ד בשנת תש"ס על פי מכתבו של הרב חיים אייזנברג – מכתב שבדיעבד התברר שאין מקום לסמוך עליו, שכן כאמור לא הובאו בו אסמכתאות כלשהן לקביעה כי המשיבה היא יהודייה, והוא עומד בסתירה לרישום במרשם האוכלוסין. לא זו אף זו: אישורו השני של הרב אייזנברג עצמו המלמד כי לשיטתו אף הוריה של המשיבה יהודים מלידה (ומכאן, ולא מגיור כלשהו, נובעת יהדותה שלה) עומד בסתירה לרישומה של המשיבה עצמה במרשם האוכלוסין ואף לגרסתה, שלפיה אמה התגיירה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בעת הדיונים שנערכו בבית הדין תקפה המשיבה את ביה"ד האזורי בחיפה והאשימה אותם בהאשמות שאין להן שחר. ביה"ד הציע לה לערוך גיור מספק, אך המשיבה סירבה. לפיכך הועבר עניינה להרכב המיוחד לבירורי יהדות.

המשיבה חזרה על הדברים שנאמרו בביה"ד בחיפה ואין בידה ראיות נוספות על הדברים שאמרה.

ג) ועתה נבוא לברר את הדברים להלכה ולמעשה:

שמה של אם המשיבה [ל'] בת א. ו.. אין ספק ששמות הוריה הם שמות נוכריים מובהקים ואכן האם רשומה במרשם האוכלוסין כנוכרית, אלא שלדברי המשיבה, אמה התגיירה בארץ. הנ"ל לא הביאה מסמך כלשהו המורה על גיור זה, אף על פי שברור שמי שהתגייר – ובפרט בארץ – יש בידו מסמכים, וגם אם אין בידו – ניתן להשיג מסמך המורה על גיור אם אכן נעשה. לפיכך, מכיוון שאין בידה מסמכים, דינה מבואר בגמרא ביבמות (מו, ב – מז, א):

"ת"ר: מי שבא ואמר גר אני, יכול נקבלנו? תלמוד לומר: 'אתך' – במוחזק לך [...] אין לי אלא בארץ, בחוץ לארץ מניין? תלמוד לומר: 'אתך' – בכל מקום שאתך; אם כן, מה תלמוד לומר 'בארץ'? בארץ צריך להביא ראיה, בחוץ לארץ אין צריך להביא ראיה, דברי רבי יהודה; וחכמים אומרים: בין בארץ בין בחוצה לארץ צריך להביא ראיה [...] א"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן, הלכה: בין בארץ בין בחוץ לארץ צריך להביא ראיה."

ואף דקיימא לן דמי שבא ואמר ישראל אני – נאמן וכמו שכתבו התוספות (בפסחים ג, ב ד"ה "ואנא" וביבמות מז, א ד"ה "במוחזק") והדברים מפורשים גם בדברי הרמב"ן, הרשב"א והריטב"א (ביבמות מז, ב) – דין זה הוא דוקא במי שלא הוחזק כנוכרי, אך במוחזק כנוכרי אינו נאמן עד שיביא ראיה. וזו לשון הרשב"א (שם):

"הסכימו כל המפרשים דוקא במוחזק לן בגוי ובא ואמר נתגיירתי, אבל במי שלא נודע ובא ואמר גוי הייתי ונתגיירתי נאמן, משום מיגו דאילו אמר ישראל אני [...]"

ומבואר מדברים אלו שמי שמוחזק כנוכרי אינו נאמן בטענתו ישראל אני עד שיביא ראיה לדבריו.

לפיכך אמה של המשיבה בחזקת נוכרית ואינה נאמנת ללא ראיה, והוא הדין – ממילא – המשיבה וילדיה. והנה במכתב הראשון שכתב הרב אייזנברג לא נכתב על מה נסמכו דבריו, אמנם במכתב השני משנת תשע"ג, כותב הלה שהמשיבה יהודייה מלידה והוריה יהודים מלידה. והנה דבר זה שכתב שאמה יהודייה מלידה – אינו נכון, שהרי ברור שאמה אינה יהודייה.

לפיכך האמור במכתב אינו נכון, ובהכרח: או שהופיעו בפני הרב אייזנברג עדי שקר או שכתב דברים שאי אפשר לסמוך עליהם. חובתנו להוסיף שאף שהרב הנ"ל היה מוכר בשנת תש"ס (וכנ"ל) ההכרה במסמכיו נשללה בשנת תשע"א, אחרי שהתברר שהלה מנפיק מסמכים שאינם אמת.

בין כך ובין כך, מכיוון שאין אפשרות לסמוך על מכתבו של הרב הנ"ל חובתנו להכריע על פי הידוע לנו.

מכיוון שאמה של המשיבה אינה יהודייה ולא הובאה הוכחה כלשהי לטענה שכביכול התגיירה, לפיכך המשיבה אינה יהודייה וגם ילדיה אינם יהודים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מכיוון שהמשיבה אינה יהודייה, נישואיה לבעלה הראשון לא היו נישואין וגם נישואיה השניים אינם נישואין ולפיכך עליהם להחזיר את תעודת הנישואין למועצה הדתית בעכו.

יש לציין שבעקבות המסמכים שהוצגו בביה"ד האזורי בחיפה שמהם עלה למעלה מכל ספק שהמבקשת אינה יהודייה הציע לה ביה"ד האזורי בעת הדיון לערוך גיור שיפתור את בעיית מעמדה האישי ומעמד ילדיה. תגובת המבקשת על אתר הייתה השתלחות וטפילת האשמות שווא על הטיית דין כביכול מצד ביה"ד, למרות שעשה ועושה את מלאכתו נאמנה. אין ספק שהשתלחותה של המשיבה בביה"ד אחרי שהתגלו העובדות הנכונות – שאין היא יהודייה ואי אפשר לסמוך על המכתב שהביאה מאוסטריה ובו הטעתה את ביה"ד, הייתה התנהגות שלמצער תיקרא התנהגות שאינה ראויה. אך בית הדין האזורי, מטעמים השמורים עמו, החליט להבליג. אין אנו יכולים להימנע מלהביע דעתנו על התנהלות זו, שהרי במקום שיש בו זילותא דבי דינא יכול להיות שאינם יכולים למחול על כבודם וכבוד בית הדין.

ביה"ד שקל להטיל על המשיבה הוצאות בגין המסמך המזויף שהציגה, אך מכיוון שיכול להיות שגם היא הוטעתה, שהרי אביה יהודי, היא נולדה בארץ, באוסטריה הייתה קשורה לקהילה היהודית ולאור כל זאת אולי חשבה שהיא יהודייה, לפיכך אפשר לדונה לכף זכות, ולכן מספק לא יחייב ביה"ד בהוצאות.

עם זאת, לגופם של דברים ביה"ד קובע:

א. המשיבה [פ'] אינה יהודייה.

ב. כיוון שאין היא יהודייה – נישואיה ל[ש'] אינם נישואים.

ג. כיוון שהמשיבה אינה יהודייה גם ילדיה [ל'] ו[נ'] אינם יהודים.

ד. על הנהלת בתי הדין להכניס את המשיבה וילדיה לרשימת מעוכבי נישואין.

ניתן לפרסם בהשמטת שמות הצדדים

ניתן ביום ז' באייר התשע"ז (03/05/2017).

הרב שלמה שטסמן

הרב שלמה שפירא

הרב א' אהרן כץ